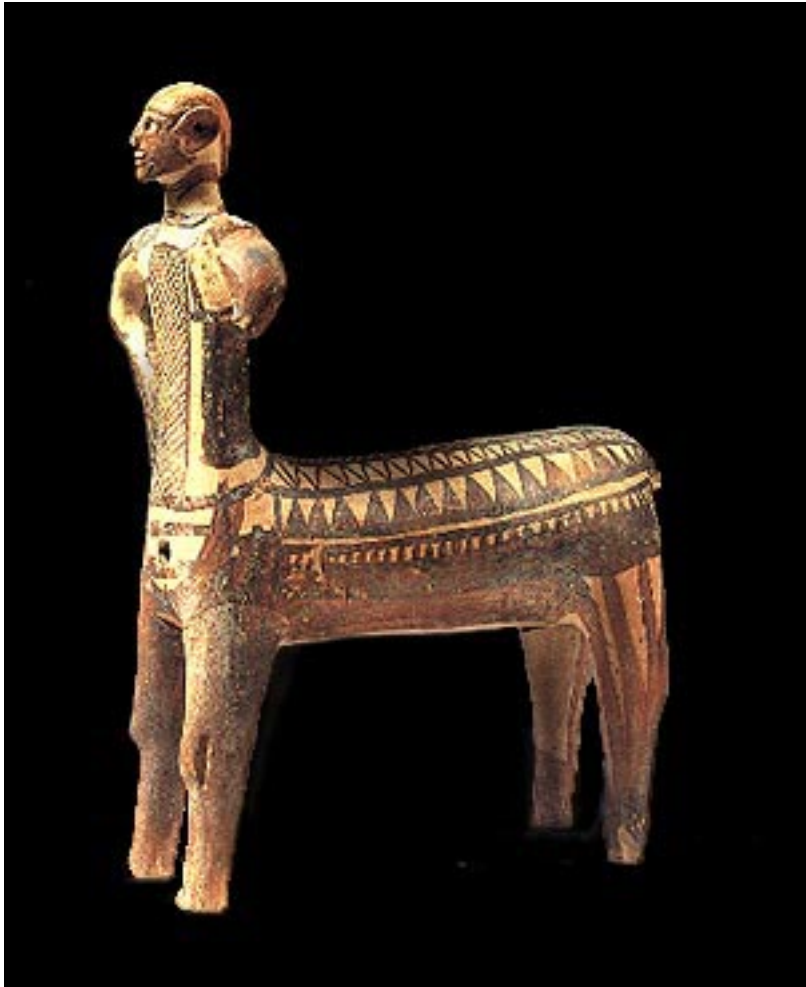

Ο πλουσιότερος οικισμός της περιοχής αυτής βρίσκεται ακριβώς στο κέντρο της: πρόκειται για το Λευκαντί. Τα ευρήματα, που αποκαλύπτουν τη μία πλουτοπαραγωγική πηγή του οικισμού, βρέθηκαν σε λάκκο απορριμάτων, μαζί με κεραμική του 900 π.Χ. περίπου.

Πρόκειται για αρκετά θραύσματα από πήλινα καλούπια, που πετάχτηκαν από ένα χυτήριο σιδήρου και χαλκού του οικισμού (Ξερόπολη). Το είδος του ευρήματος και η χρονολόγησή του είναι πολύ σημαντικά, γιατί ο χαλκός ήταν λιγιστός κατά τη διάρκεια του 10ου αι. και ο οικισμός φαίνεται πως είχε εγκαταλειφθεί για 100 τουλάχιστον χρόνια, προτού κατοικηθεί πάλι στα τέλη του 10ου αι. Τώρα στα τέλη του 10ου αιώνα φαίνεται ότι αναβιώνει η τεχνική της κατεργασίας των μετάλλων, υποβοηθούμενη από την ανανέωση των επαφών με την Κύπρο, που ήταν πάντοτε η πλουσιότερη πηγή προμήθειας χαλκού. Πολλά στοιχεία επιβεβαιώνουν τις επαφές με την Ανατολή. Σε έναν πλούσιο τάφο της εποχής (Παλαιά Περιβόλια, αρ. 22) βρέθηκε ένα κυπριακό δίχρωμο φλασκι, μαζί με 13 αττικά και 17 ντόπια αγγεία. Σε δύο άλλους τάφους (Τούμπα αρ. 1, 3) βρέθηκε το κεφάλι και το σώμα, αντίστοιχα ενός πήλινου κενταύρου, κατασκευασμένο σε τοπικό εργαστήριο αλλά εμπνευσμένο πιθανώς από κυπριακά πρότυπα, ενώ στον Αμαθούντα της Κύπρου βρέθηκαν σκύφος και κύπελλο της ύστερης Πρωτογεωμετρικής, που μοιάζουν πάρα πολύ με

αντίστοιχα αγγεία προερχόμενα από το Λευκαντί. Τελος, τα ίδια τα πήλινα καλούπια δείχνουν ότι η Κύπρος δεν προμήθευε μόνο τον χαλκό ως πρώτη ύλη: σε μερικά θραύσματα υπάρχουν αποτυπώματα ψευδόσπειρας, μοτίβου συνηθισμένου σε μια ομάδα κυπριακών ραβδωτών τριποδικών λεβήτων, οι οποίοι διαδόθηκαν ευρύτατα και ίσως χρησίμευαν ως υπόδειγμα για τους μεταλλοτεχνίτες στο Λευκαντί.

Τα ευρήματα του 9ου αι. σ' αυτή την πλούσια σε υλικό περιοχή προέρχονται από έναν μεγάλο λάκκο απορριμάτων στον οικισμό, ο οποίος βρίσκεται σε ανώτερο στρώμα από το επίπεδο του λάκκου με τα απορρίμματα του χυτηρίου, καθώς και από 30 τάφους και τις πυρές τους σε τρία νεκροταφεία (Σκουμπρή, Παλαιά Περιβόλια, Τούμπα). Η τοπική κεραμική δίνει την εντύπωση μιας εξαιρετικά συντηρητικής κοινωνίας: ο υπο-πρωτογεωμετρικός ρυθμός παρουσιάζει εδώ την πιο επίμονη και ανελαστική εκδοχή του. Μια ολόκληρη ομάδα σχημάτων είναι κληρονομιά από τον 10ο αι., περίοδο της αττικής επιρροής, ενώ συναντούμε ακόμη πολύ συχνά τα δικτυωτά τρίγωνα και τους ομόκεντρους κύκλους και ημικύκλια. Αυτός ο συντηρητισμός προκαλεί έκπληξη, εάν σκεφθούμε τις εξωτερικές επαφές που είχαν γύρω στα 900 π.Χ. Μπορεί εν μέρει να ερμηνευθεί από την ξαφνική μείωση των επαφών με την Αττική, όπως φαίνεται από τη σχεδόν πλήρη απουσία εισηγμένων αντικειμένων της ΠΓ. Η διακοπή όμως των ανταλλαγών με την Αττική δεν είχε

καμία αρνητική επίπτωση στην ευημερία του Λευκαντιού ή στη συνέχιση του εμπορίου του με την Ανατολή. Δέκα από τους τριάντα τάφους της περιόδου αυτής είχαν ευρήματα και σε τέσσερις από αυτούς ο χρυσός συνοδευόταν από πολλές δισκοειδείς ψήφους από φαγεντιανή, υλικό που κατά την πρώιμη αυτή εποχή θα μπορούσε να είχε κατασκευαστεί μόνο στην ανατολική Μεσόγειο. Το φλασκί που βρέθηκε σε έναν άλλο πλούσιο τάφο (Σκουμπρή αρ. 33), είναι εισηγμένο με ανατολικό χαρακτήρα, αν και προέρχεται πιθανώς από κάποια άλλη περιοχή του Αιγίου. Τα υπόλοιπα ευρήματα του τάφου αυτού περιλαμβάνουν μία περόνη με δισκοειδή κεφαλή, ένα αποσπασματικό σιδερένιο ξίφος, δύο χάλκινες τοξωτές πόρπες του πρωτογεωμετρικού τύπου και τέσσερα χρυσά κοσμήματα: τμήμα μιας σπείρας, δύο λεπτά και στενά δαχτυλίδια και ένα ενώτιο, που απολήγει σε δύο συμπαγείς κώνους.

Περισσότερα χρυσά αντικείμενα βρέθηκαν σε έναν άλλο πλούσιο τάφο (Τούμπα αρ. 13). Ένα από αυτά είναι μια παράξενη πόρπη, η οποία κατάγεται από τον μυκηναϊκό τύπο της βιολόσχημης πόρπης αλλά έχει μια διακοσμητική θηλιά στο μέσο του τόξου. Βρέθηκαν επίσης: δύο περίτεχνα ενώτια σε σχήμα οκτώσχημης σπείρας, που θυμίζει τις οκτώσχημες πόρπες του Βορρά ή τα οκτώσχημα δαχτυλίδια από τη Μακεδονία, δύο ογκώδη και συμπαγή δαχτυλίδια κυρτής διατομής και δύο άλλα πιο εκλεπτυσμένα, με διπλό γωνιώδες προφίλ.

Κατά τη διάρκεια αυτής της αρκετά φτωχής περιόδου πουθενά αλλού στην Ελλάδα δεν έχει βρεθεί τέτοια αφθονία χρυσού. Μερικά από τα κοσμήματα (όπως η πλειοψηφία των είκοσι και πλέον δαχτυλιδιών) είχαν πιθανότατα κατασκευαστεί ειδικά για ταφική χρήση, γιατί δεν φαίνονται αρκετά συμπαγή ώστε να μπορούσαν να φορεθούν στην καθημερινή ζωή. Η τεχνική δεν φαίνεται να επηρεάζεται από τα περίτεχνα παραδείγματα της Εγγύς Ανατολής, αλλά τουλάχιστον ο χρυσός ερχόταν μάλλον από αυτήν την κατεύθυνση.

Τα ταφικά έθιμα στο Λευκαντί παρουσιάζουν έναν περίεργο συνδυασμό στοιχείων, άγνωστο σε άλλες περιοχές. Η καύση κυριαρχούσε, εκτός από λίγες εξαιρέσεις, από την Υπομυκηναϊκή περίοδο έως και τις τελευταίες ταφές του 9ου αι. Το σώμα καιγόταν σε πυρά κοντά στον τάφο, μαζί με μερικά αγγεία, κοσμήματα και στολίδια ρούχων. Τα απανθρακωμένα υπολείμματα δεν τα τοποθετούσαν σε τεφροδόχο αγγείο, όπως στην Αθήνα. Αντίθετα συνέλεγαν ένα μέρος των απανθρακωμένων οστών και τα τοποθετούσαν στον ανοιγμένο τάφο μαζί με άκαυστα αγγεία και προσωπικά αντικείμενα, τα οποία μερικές φορές τακτοποιούν γύρω από τα οστά, σαν να επρόκειτο για ενταφιασμένο σώμα. Οι τάφοι αυτοί ήταν αρχικά κιβωτιόσχημοι, αλλά από τα τέλη του 10ου αι. και εξής περιορίζονται σε απλά ορθογώνια σκάμματα μέσα στο βράχο, σκεπασμένα συνήθως με καλυπτήριες πλάκες στηριγμένες στο περιχείλωμα του τάφου.

Οι περισσότερες θέσεις της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου στην Εύβοια συγκεντρώνονται, όπως θα περίμενε κανείς, στην κεντρική πεδιάδα, στην οποία κυριαρχούσαν την περίοδο αυτή η Χαλκίδα και το Λευκαντί. Μια επιφανειακή έρευνα εντόπισε ακόμη διασκορπισμένες παραθαλάσσιες θέσεις κοντά ή επάνω στο βορειοδυτικό ακρωτήριο του νησιού. Οι θέσεις αυτές μπορεί να χρησιμοποιούνταν ως σταθμοί του θαλάσσιου δρόμου μεταξύ της κεντρικής Εύβοιας, του κλειστού Παγασητικού κόλπου και του λιμανιού της Ιωλκού.